

بررسی مشکلات رفتاری و آموزشی دانشجویان آموزشکده های فنی و حرفه ای خراسان جنوبی (بیرجند)

غلامعلی مرادی^۱، دکتر بی بی اقدس اصغری^۲، زهرا لاری گل^۳

۱. مدرس دانشگاه فرهنگیان پردیس شهید باهنر بیرجند

۲. استاد دانشگاه آزاد واحد گناباد

۳. معاون آموزشکده سپیده کاشانی بیرجند

Moradi.gholamali@yahoo.com

چکیده

هدف از این تحقیق بررسی عوامل مؤثر بر مشکلات رفتاری - آموزشی دانشجویان (بومی و غیر بومی) آموزشکده های فنی و حرفه ای خراسان جنوبی می باشد، به عبارتی آیا بین دانشجویان بومی و غیر بومی از نظر مشکلات رفتاری و آموزشی تفاوت معناداری وجود دارد؟ جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان آموزشکده های فنی و حرفه ای وابسته به آموزش و پرورش در سال ۱۳۹۳ بوده است. روش نمونه گیری تصادفی سیستماتیک و حجم نمونه ۴۰۰ نفر دانشجوی دختر و پسر محاسبه شد. داده ها با روش پیمایشی و با استفاده از تکنیک های مصاحبه و پرسشنامه جمع آوری شدند. نتیجه ی آزمون T نشان داد، که مشکلات رفتاری - آموزشی دانشجویان غیر بومی به طرز معناداری بیشتر از دانشجویان بومی است. همچنین نتیجه آزمون رگرسیون چند متغیره به روش گام به گام نشان داد که رابطه متغیرهای ارتباط با دوستان ناباب، میزان مسافت محل زندگی تا محل تحصیل و میزان کنترل دانشجویان توسط خانواده و آموزشکده با مشکلات رفتاری - آموزشی معنادار است.

کلید واژه ها: بومی و غیر بومی، مشکلات رفتاری - آموزشی، آموزشکده های فنی و حرفه ای، دانشجویان.

جامعه انسانی چیزی جزء ترکیب به پیوسته ی اعضاء آن نیست، که با هم در ارتباط و کنش متقابل می باشند؛ این ارتباط ماهیت اصلی زندگی انسان است، به بیان سعدی:

بنی آدم اعضاء یکدیگرند که در آفرینش ز یک گوهرند

قبل از هر چیز باید به این مسئله توجه نمود، که انسان موجودی اجتماعی است، که برای زندگی نمودن نیاز به ارتباط با دیگران دارد، و ارتباط رکن اصلی زندگی انسان را تشکیل می دهد؛ زندگی برای انسان اساسا با حضور دیگران مفهوم و معنی می یابد و در سایه این زندگی است که انسان می تواند، نیاز های اساسی و غیر اساسی خود را برآورده سازد؛ جامعه نیز به عنوان یک کل منسجم و هماهنگ در واقع انعکاس ارزش ها و هنجارهای اجتماعی در قالب سازمانی مشخص و معین است؛ آنچه بیش از همه، به این سازمان دهی منسجم کمک می نماید؛ نیازها و فطرت اجتماعی انسان است. اکنون مشکلات

رفتاری و آموزشی دانش آموزان و دانشجویان هزینه های زیادی را به خانواده ها و نظام آموزشی تحمیل می نماید که می بایست برای کاهش آن برنامه ریزی های منسجمی صورت گیرد. طی مروری بر پیشینه ی مشکلات رفتاری و آموزشی دانش آموزان و دانشجویان تحقیقات زیر مورد توجه قرار گرفت. حیدری چرده (۱۳۸۲)، به شیوع آسیب هایی از قبیل رد و بدل کردن فیلم های ویدیویی، آوردن واکن (ضبط کوچک) به مدرسه، آسیب رساندن به وسایل نقلیه معلمین و غیره، شیری (۱۳۷۷) به ارتباط بین دل بستگی جوانان به ویژه پسران به رفتار بزهکارانه و تاثیر آن بر افت تحصیلی، بهابادی (۱۳۷۷) به شیوع روابط نامشروع در بین پسران دانش آموز دست یافتند.

امروزه افزایش روز افزون نیاز های انسانی، ساختار جدیدی از نظام اجتماعی را می طلبد. ساختاری که باید به طور مستمر با شرایط در حال تغییر و نیازهای در حال افزایش انطباق یابد؛ آنچه در جامعه کنونی شاهد آن می باشیم؛ تغییر و توسعه ی این نیازها است؛ بنابراین زندگی در جامعه ی بشری خیلی بیش از هر چیز دیگری نیاز به قواعد، دستورالعمل ها و کنترلی مداوم دارد. افزایش ارتباطات با استفاده از وسایل جدید شکل و شیوه نظارت و کنترل اجتماعی را تغییر داده است؛ اگر چه ظاهراً نظارت اجتماعی را ساده و آسان نموده است؛ اما راه های گریز از کنترلی سالم و مستمر را فراهم نموده است؛ ضمن این که به نوعی زمینه آسودگی خیال و اطمینان کاذب را در زمینه ی نظارت اجتماعی برای سیستم های نظارتی (از مدرسه تا خانواده و حتی نهادهایی که بطور مستمر و شدید کنترل اجتماعی را بر عهده دارند) موجب شده است. لذا با وسواس خاصی می بایست به محیط هایی که نوجوان و جوانان در عصر کنونی تحصیل می نمایند، توجه نمود، و معضلات و مشکلات رفتاری و آموزشی آنان را با دلسوزی لازم بررسی و حل نمود. این تحقیق با رویکردی جامعه شناختی با هدف شناخت مشکلات رفتاری و آموزشی دانشجویان صورت می گیرد.

در مورد رفتارهای ناپهنجار "برخی نظریه پردازان مانند لمبروزو عوامل زیست شناختی مانند نقص جسمانی و وضعیت خاص ژنتیکی را موثر می دانند" (ستوده، ۱۳۸۰: ۸۹) در صورتی که از نظر روانشناسان ویژگی ها و خصوصیات شخصیتی در این رابطه نقش تعیین کننده دارد (همان: ۱۰۵) "فروید معتقد بود که شخصیت انسانی عاملی مهم در انجام رفتار انحرافی می باشد و افرادی که دست به انحراف می زنند؛ دارای مشکل شخصیتی هستند." (گیدنز، ۱۳۸۴: ۱۵۷) از نظر جامعه شناسان همناوبی با گروه و مورد تایید قرار گرفتن در این رابطه نقش اساسی دارد؛ "انسان ها، به خاطر احساس تکلیف اخلاقی در صدد همناوبی با انتظارات نهادی شده بر می آیند؛ و هر نوع تخطی از این تکالیف، خاطیان را با سر افکندگی و رنجش، و شرمندگی، و رنجش اخلاقی "شرکای نقش شان مواجه می سازد. بنابراین سر افکندگی و رنجش، "نیروهای تادیب کننده" ای هستند که رفتار انسانی را تحت فشار قرار می دهند. (لوپز، اسکات، ۱۳۸۵: ۵۷).

روش

ابزار این پژوهش پرسشنامه ای محقق ساخته بوده که طی آزمون مقدماتی اعتبار و پایایی آن مورد سنجش قرار گرفته است. جامعه آماری در تحقیق حاضر کلیه دانشجویان بومی و غیر بومی آموزشده های فنی و حرفه ای شهر بیرجند در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ بوده اند. تعداد کل جامعه مورد بررسی ۲۵۷۰ نفر دانشجوی بومی و غیر بومی بوده که نمونه مورد بررسی با استفاده از فرمول کوکران ۳۳۵ نفر محاسبه گردید و جهت انجام مقایسه دو گروه دانشجویان بومی و غیر بومی به ۴۰۰ نفر افزایش یافت. در این تحقیق با توجه به اینکه دانشجویان مورد بررسی شامل دو گروه بومی و غیر بومی می گردید، سعی شد، که در هر گروه نمونه گیری (تصادفی سیستماتیک) با توجه به لیست اسامی دانشجویان انجام شده و افراد نمونه (۱۸۰ دانشجوی بومی و ۲۲۰ دانشجوی غیر بومی) انتخاب گردند. طی مطالعه مقدماتی (pilot study) یا آزمون مقدماتی (Pretest) که با ۶۰ پاسخگو از دو گروه بومی و غیر بومی انجام شد، آلفای بدست آمده در این زمینه ۰/۷۳۵ حاصل شد. متخصصان علوم اجتماعی در مورد سؤالات اظهار نظر نمودند.

نتایج

در این پژوهش تعداد ۲۰۰ دانشجوی دختر و ۲۰۰ دانشجوی پسر مورد بررسی قرار گرفته اند، که ۱۸۰ نفر بومی (محل سکونت شان در محل تحصیل بوده است) و ۲۲۰ نفر از مناطق و شهرهای دیگر جهت تحصیل به بیرجند آمده اند. از افراد غیر بومی ۱۱۴ نفر در در خوابگاه دانشجویی، ۹۱ نفر همراه دوستان، ۱۵ نفر هم به تنهایی زندگی می نموده اند. از نظر سنی ۸۰ نفر از دانشجویان ۱۷، ۱۰۵ نفر ۱۸، ۴۵ نفر هم بیشتر ۱۸ سال سن داشته اند. از نظر آموزشی، معدل دانشجویان مورد بررسی طی سال تحصیلی ۹۳-۹۲، به این صورت بوده است که: ۴۱ نفر معدل زیر ۱۲، ۲۴۴ نفر معدلی بین ۱۲ تا ۱۶ و ۱۱۵ نفر هم معدل شان بیشتر ۱۶ بوده است.

جدول ۱. مقایسه دانشجویان بومی و غیر بومی از نظر مشکلات اخلاقی - آموزشی با استفاده از آزمون t و رگرسیون چند متغیره

متغیرها	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	مقدار t	Sig
۱. مشکلات رفتاری بومی	۱۸۰	۴۸/۰۸	۵/۱۱	۳۹۸	۵/۰۱	۰/۰۰
غیر بومی	۲۲۰	۴۵/۰۵	۶/۶۶	-	۵/۱۴	۰/۰۰
۲. مشکلات آموزشی بومی	۱۸۰	۲۴/۳۲	۲/۶۳	۳۹۸	۶/۷۲	۰/۰۰
غیر بومی	۲۲۰	۲۲/۲۸	۳/۳۰	-	۶/۸۷	۰/۰۰

ملاحظه می شود که در مشکلات رفتاری - آموزشی بین دانشجویان بومی و غیر بومی از نظر میانگین نمرات مشکلات رفتاری - آموزشی تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۲. نتایج تحلیل رگرسیون

متغیرها	مقدار F	Beta	مقدار t	R2	Sig	df
۱. دوستان	۱۷۵/۳۱۳	۰/۵۵۳	۱۳/۲۴۱	۰/۳۰۶	۰/۰۰	۳۹۸
۲. مسافت	۱۱۷/۵۷۱	-۰/۲۷۰	-۶/۴۶۸	۰/۳۷۲	۰/۰۰	۳۹۷
۳. کنترل در آموزشدهنده	۸۷/۲۷۰	۰/۱۶۶	۴/۱۳۸	۰/۳۹۸	۰/۰۰	۳۹۶

ملاحظه گردید که در جدول مقدار F بدست آمده تا هزارم، معنی دار می باشد؛ یعنی متغیرهای مذکور در پیش بینی متغیر وابسته مؤثر می باشند؛ متغیرهای تعداد و نوع دوستان، میزان مسافت تا محل تحصیل و میزان کنترل در آموزشدهنده با مشکلات رفتاری - آموزشی دارای رابطه معنی دار بوده اند؛ مجموع R^2 برای این متغیرها برابر با ۰/۳۹۸ می باشد.

بحث و نتیجه گیری

در بروز رفتارهای نابهنجار و مشکلات آموزشی دانشجویان عوامل زیادی نقش دارند که در این پژوهش مواردی از آن مورد دقت و توجه قرار گرفته است، به عنوان مثال؛ میزان کنترل والدین بر فرزندان به طرز معناداری بر کاهش مشکلات رفتاری و آموزشی دانشجویان تاثیر می گذارد ($R^2 = ۰/۳۷۲$) و والدینی که به دلیل مسافت زیاد تا محل تحصیل فرزندان نظارت کمی بر فرزندان شان داشته اند، فرزندان بیشتر دارای مشکلات رفتاری و آموزشی بوده اند. همچنین میزان کنترل در محیط آموزشی نیز در مشکلات رفتاری و آموزشی دانشجویان نقش تعیین کننده ای داشته است ($R^2 = ۰/۳۹۸$) به نحوی که کنترل مناسب کاهش مشکلات رفتاری و آموزشی دانشجویان را به دنبال داشته است. طرفداران نظریه کنترل معتقدند که باید به انحراف، و نه همنوایی، توجه داشت؛ زیرا زندگی رویهمرفته پر از وسوسه و فریب است؛ مردم فقط به این دلیل با هنجارهای اجتماعی همنوایی می کنند؛ که جامعه قادر است رفتار آنان را کنترل کند و اگر چنین کنترلی نبود، ممکن بود همنوایی کمی وجود داشته باشد. (ستوده، ۱۳۸۰: ۱۸۵) عامل دیگری که در بروز مشکلات رفتاری و آموزشی دانشجویان نقش مهمی داشته است گروه دوستان ناباب می باشد، ($R^2 = ۰/۳۰۶$). از نظر ساترلند " کجرفتاری آموخته می شود ... کجرفتاری در ضمن کنش متقابل با دیگران یعنی، جریان برقرار کردن ارتباط آموخته می شود ... بخش اصلی یادگیری رفتار کجرو در اثر ارتباط صمیمی در درون گروه انجام می گیرد ... فراوانی معاشرت از نظر دفعات وقوع، مدت ارجحیت و شدت می تواند متفاوت باشد؛ یعنی میزان معاشرت فرد با افراد کجرفتار در مقابل افراد نا بهنجار مورد نظر است. فراوانی و مدت زمان معاشرت بسیار مهم است. (ممتاز، ۱۳۸۵: ۹۲-۹۱). از نظر ساترلند میزان ارتباط و گروه هایی که با افراد ارتباط برقرار می نمایند؛ در نحوه و شدت انحراف مؤثر می باشد. چنانچه در پژوهش حاضر آمده است؛ یکی از فرض های طرح شده رابطه با دوستان به عنوان عاملی مؤثر بر انحرافات رفتاری و مشکلات آموزشی می باشد. بنابراین با توجه به نتایج بدست آمده پیشنهاد می

گردد: الف) خانواده ها نظارت لازم و نه تحکم آمیز را بر فرزندانشان داشته باشند، و مشکلات اخلاقی - رفتاری و آموزشی فرزندانشان را با دقت لازم مورد توجه قرار دهند. همچنین رابطه ای صمیمی و عاطفی ا فرزندانشان بر قرار نمایند. ب) دوری مسافت محل تحصیل تا محل زندگی (به دلیل مشکل کنترل دانشجویان) از عوامل مهم تاثیر گذار بر مشکلات رفتاری و آموزشی دانشجویان بوده است، به این سبب پیشنهاد می گردد که دانشگاه ها به سمت گزینش دانشجویان بومی حرکت نمایند. ج) محیط آموزشی نیز نیاز به برنامه ریزی دقیق در زمینه کنترل و نظارت لازم بر دانشجویان دارد، به این سبب پیشنهاد می گردد ضمن حفظ ارزش و جایگاه تعلیم و تربیت نظارت لازم بر مشکلات رفتاری و آموزشی دانشجویان صورت گیرد.

منابع

- احمدی، حبیب ا...، (۱۳۸۴)، "جامعه شناسی انحرافات"، تهران، نشر سمت.
- تیهای، حسین ابوالحسن، (۱۳۷۹). "درآمدی بر مکاتب و نظریه های جامعه شناسی" مشهد، نشر مرندیز، چاپ چهارم.
- حیدری چرده، مجید، (۱۳۸۳)، "بررسی میزان وعمل ناهنجاریهای اجتماعی در بین دانش آموزان پایه سوم راهنمایی استان خراسان"، مجله ی دانشگاه فردوسی مشهد، دوره ی اول، شماره ی ۱.
- ستوده، هدایت ا...، (۱۳۸۰)، "آسیب شناسی اجتماعی"، تهران، انتشارات آوای نور.
- گیدنز، انتونی، (۱۳۸۴)، "جامعه شناسی"، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، نشر نی.
- لوپز، خوزه، اسکات، جان، (۱۳۸۵)، "ساخت اجتماعی"، ترجمه ی حسین قاضیان، تهران، نشر نی.
- ممتاز، فریده، (۱۳۸۵)، "انحرافات اجتماعی"، تهران، شرکت سهامی انتشار.
- بهابادی، سامک، (۱۳۷۷)، "بررسی رابطه کثرت رفتاری های اخلاقی - اجتماعی دانش آموزان دوره ی متوسطه ی نظری تهران. طرح پژوهشی. شیرازی، علی، ۱۳۸۰، بررسی اثرات عوامل جامعه پذیری در رفتار بزهکارانه جوانان در شهر شیراز. پایان نامه کارشناسی ارشد.
- حیدری چرده، مجید، (۱۳۸۲) "بررسی میزان وعمل ناهنجاری های اجتماعی در بین دانش آموزان پایه سوم راهنمایی استان خراسان، طرح پژوهشی اداره کل آموزش و پرورش خراسان.
- شیری، احمد علی، (۱۳۷۷) بررسی اثرات عوامل جامعه پذیری در رفتار بزهکارانه ی جوانان در شهر شیراز پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شیراز علوم تربیتی.